

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті представлено історичні передумови народження казкотерапії, її провідні принципи та розглянуто можливості використання у роботі з дітьми, зокрема, у період адаптації до закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: дитина дошкільного віку, адаптація до дошкільного закладу, казкотерапія.

The article presents the main fairytale therapy ideas and considers the possibilities of its usage in the work with children, in particular, during the adaptation period before preschool education institutions.

Keywords: preschool child, preschool adaptation, fairytale therapy.

Казка як продукт культури людства є об'єктом дослідження фахівців різних галузей науки. Її специфічні якості та характеристики досліджували представники: лінгвістичної науки – Алієва Т., Епоєва Л. та ін.; фольклористи – Капіца О., Пропп В. та ін.; психологи – Берн Е., Менегетті А., Фром Е., Юнг К. та ін. [2, с.9].

На жаль, значення казки недооцінюють як батьки, так і педагоги. Несправедливо «віддають перевагу» перегляду мультиплікаційних фільмів. Проте, саме казки «віддзеркалюють загальні закономірності творів народного епосу», вони допомагають зрозуміти окремі сторони суспільного життя, акумулюють загальнолюдські цінності [4, с.20].

Казка і донині живе в умовах сучасності, хоча існує думка, що вона поступово занепадає, на зміну їй приходить література. З кінця ХХ століття спостерігається нова функція казки – лікувальна, а новий метод роботи – казкотерапія [5, с.37].

Микола Реріх називав казку «шифром людської душі», а дослідниця і поетеса Клариса Пінкола Естес зазначала: «У казках є засоби, які можуть виправити чи відродити будь-яку втрачену душевну пружину». Адже саме казка у тій чи тій формі супроводжує людину впродовж усього життя, допомагає її успішній соціалізації та ефективному засвоєнню життєвих уроків [3, с. 4].

У давні часи за допомогою казки передавали важливі знання **про** світобудову, закони природи і людські стосунки. З часом ці знання набували образної, метафоричної форми. А саме **яскраві образи та метафори казкових історій прокладають найкоротший шлях до** душі людини (а особливо, дитячої душі) і закарбовуються на підсвідомості.

Найдавніші казки почали активно записувати лише у ХІХ столітті. А раніше, до того часу, вони мали усну форму. До кінця ХІХ століття більшість казок були спрямовані на дорослу аудиторію. Пізніше народні казки для дорослих адаптували для дітей і назвали це дитячою літературою. «Казка набагато старша, ніж наука психологія, і за силою свого впливу аж ніяк не поступається їй» [3, с. 4].

Науковці вважають казкотерапію **найдавнішим напрямом практичної психології**. Термін виник лише наприкінці ХХ століття, а формуванню казкотерапії в окремий напрям передували три етапи: етап створення та передачі текстів казок спонтанно; етап осмислення метафоричного матеріалу у науковому форматі; етап, коли казка є основним інструментарієм психолого-педагогічної роботи.

На третьому етапі педагоги та психологи почали активно використовувати казки. Як наслідок – поява поняття «казкотерапія» та розвиток цього психолого-педагогічного напрямку [1, с.5].

Провідні принципи казкотерапії: усвідомлення цінності власного життя та своїх можливостей; внутрішнє відчуття сили та гармонії; пізнання власних емоцій та переживань; розуміння закону причини та наслідків.

Різні результати використання казкотерапії досягаються відповідно до різних випадків.

Казкотерапія наразі вважається певним методом психотерапії. Він працює без обмежень за статтю або за віком і є доволі результативним. У роботі з дітьми можна спостерігати позитивні результати.

Діти дошкільного віку краще засвоюють інформацію через яскраві образи, у них переважає тип мислення, орієнтований на емоційно-чуттєве сприйняття світу. Казкотерапія сприяє утворенню зв'язків між фантастичними подіями та реальними життєвими подіями. Активне слухання та обговорення терапевтичних казок створюють вплив на гармонійний розвиток дітей, на їх успішну оптимістичну життєву перспективу.

Методика казкотерапії допомагає дитині впоратися з труднощами. У ній знаходяться «ліки» від упертості, жадібності, сором'язливості, жорстокості та інших недуг. З'являється можливість подолати тривожність, страхи, агресію. Можна виправляти такі негативні прояви характеру, як упертість та заздрощі. Читання дитині казки, в якій вона ідентифікує себе з героєм, з його переживаннями, допомагає самостійно побороти страх. Так формується навичка людини оптимістично долати будь-які труднощі.

Внаслідок нервового напруження в період адаптації у дітей можуть з'являтися прояви шкідливих звичок. Якщо не їх усунути, то вони можуть закріпитися надовго. Є певні причини, чому дитина це робить, тому треба вилучити цю причину із її підсвідомості. Необхідно читати малюкові казки, обігрувати сюжети. Казки навчають дитину співчувати, бути доброю, вирішувати будь-які суперечки в мирний спосіб, допомагають стати впевненою у власних можливостях.

Використовуючи елементи казкотерапії в період адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти, дітей краще об'єднувати у невеликі групи. В такій ситуації малюк виходить із певної уявної ізоляції. З'являється можливість отримати зворотний зв'язок на свої дії, побачити шляхи вирішення своєї проблеми. Ця форма казкотерапії дуже динамічна, дає змогу використовувати велику кількість ігор, імпровізацій, драматизацій.

Практиками визначена оптимальна кількість дітей, об'єднаних в групи. Їх має бути 10-15 осіб. Сеанс казкотерапії краще проводити раз на тиждень. В залежності від віку дітей час спілкування має тривати для молодшого дошкільного віку – 15 хвилин, середнього дошкільного віку – 20 хвилин, старшого дошкільного віку – 25-30 хвилин.

Під час занять проводяться спостереження за поведінкою дітей, аналізуються їх реакції. Планувати подальшу роботу бажано на основі зроблених висновків. Одна і та сама казка по-різному впливає на окрему дитину, кожен знаходить у ній щось своє, актуальне для себе, співзвучне зі своїми проблемами.

Умовно процес роботи з групою дітей можна розділити на **три етапи**.

На першому етапі дітей об'єднують в групи, ознайомлюють із «правилами» взаємодії. Для комфортного та розслабленого відчуття використовуються музичні етюди, ігри-медитації, вправи-релаксації тощо.

Другий етап пов'язаний із допомогою дітям у вирішенні проблемних ситуацій і подоланні небажаних рис характеру. З цією метою застосовуються казки, що впливають на формування відповідальності за власну поведінку, любові та поваги до інших. Також робота спрямовується на подолання негативних рис характеру та поведінкових тактик – невпевненості, агресивності, нерішучості, невміння спілкуватися з однолітками тощо.

На цьому етапі казки можуть допомагати у вирішенні проблем, пов'язаних із адаптацією, та у їх корекції.

Третій етап містить прослуховування казок із позитивним прогнозом на майбутнє.

Для замкнених дітей, які не були підготовлені до спілкування, із заниженою

самооцінкою, які страждають на страхи та фобії, проведення групової роботи дає гарні результати. Занурюючись у казковий світ, дитина «звертає погляд» у глибини своєї душі, **вчиться оволодівати цим підсвідомим простором**. Повернувшись із казкової подорожі до реального світу, вона почувається впевненіше, починає усвідомлювати власну спроможність упоратися із своїми проблемами. Відповідно, активно розвиваються позитивні морально-етичні норми.

Отже, використання казкотерапії у роботі з дітьми, зокрема, у період адаптації до закладу дошкільної освіти, є ефективним засобом психолого-педагогічного супроводу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2000. 376 с.
2. Докторович М. Соціокультурний потенціал казки. Казка у психокорекції та соціальній терапії. Психолог дошкілля, 2017. № 6 (95). С. 9-18.
3. Єгорушкіна К. Творимо терапевтичну казку: крок за кроком. Вихователь-методист дошкільного закладу, 2012. № 2. С. 14-16.
4. Машовець М., Карнаухова А. Вплив казки на формування особистості дитини: моральний аспект. Вихователь-методист дошкільного закладу, 2012. № 7. С. 20-24
5. Половіна О. Формування емоційного досвіду дошкільника засобами казки. Вихователь-методист дошкільного закладу, 2012. № 2. С. 10-13

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Анісімова О.Є.